

MAJ 2024

„Monitor ASEAN” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualną sytuacją polityczną, gospodarczą i społeczną w państwach Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej, ze szczególnym naciskiem na działania Chin w regionie.

DR MATEUSZ CHATYS

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet Łódzki

MONITOR ASEAN

MAJ 2024

NOWY PREZYDENT WIETNAMU

Wewnętrzne rozgrywki frakcyjne w Komunistycznej Partii Wietnamu doprowadziły na przestrzeni kilku ostatnich miesięcy do rezygnacji szeregu osób z najwyższych stanowisk w państwie. Wśród nich znalazł się między innymi prezydent Vo Van Thuong, który został zastąpiony przez ministra do spraw bezpieczeństwa publicznego To Lama, odpowiedzialnego za realizację kampanii antykorupcyjnej w kraju. Skala przetarasowań na najwyższych szczeblach władzy w tak krótkim czasie zaburzyła wizerunek Wietnamu, jako jedyne z nielicznych państw w Azji Południowo-Wschodniej ze stabilnym systemem politycznym.

I. STOSUNKI WEWNĄTRZ ASEAN

1 maja: król Tajlandii zatwierdził kandydaturę nowego ministra spraw zagranicznych. Emerytowany dyplomata Maris Sangiampongsa, który pełnił funkcję ambasadora Tajlandii w Australii i Kanadzie, a także był doradcą poprzedniego ministra spraw zagranicznych Parnpree Bahiddha-Nukara, uzyskał akceptację króla na objęcie stanowiska ministra spraw zagranicznych. Teraz na barkach Marisa Sangiampongsa będzie spoczywała kontynuacja działań dyplomatycznych zainicjowanych w marcu bieżącego roku na rzecz stabilizacji sytuacji wewnętrznej w Birmie.

2 maja: wietnamski parlament zatwierdził rezygnację przewodniczącego Zgromadzenia Narodowego. Parlament wydał oświadczenie z informacją o zatwierdzeniu rezygnacji Vuong Dinh Hue z funkcji przewodniczącego Zgromadzenia Narodowego, czyli jednego z czterech najważniejszych stanowisk w Wietnamie. Jednocześnie podjęto decyzję o wyznaczeniu Tran Thanh Mana jako tymczasowego zastępcę Hue. Tran Thanh Man posiada doktorat z ekonomii i jest jednym z członków Biura Politycznego Komunistycznej Partii Wietnamu. Najbliższe posiedzenie Zgromadzenia Narodowego ma się odbyć 20 maja i będzie trwało przez miesiąc. W trakcie posiedzenia zostanie wybrany nowy prezydent oraz przewodniczący Zgromadzenia Narodowego.

3 maja: birmańska junta wstrzymała wydawanie zezwoleń na pracę za granicą dla mężczyzn. Ministerstwo pracy tymczasowo zawiesiło przyjmowanie podań od mężczyzn ubiegających się o pozwolenie na pracę za granicą. Decyzja jest najprawdopodobniej powiązana z zapowiedzią junty z lutego bieżącego roku, zgodnie z którą zostaną wprowadzone zmiany prawne pozwalające na pobór wszystkich mężczyzn w wieku od 18 do 35 lat i kobiet w wieku od 18 do 27 lat do służby wojskowej na okres co najmniej dwóch lat.

6 maja: jedno z birmańskich zbrojnych ugrupowań przejęło kontrolę nad dowództwem wojskowym junty. Armia Arakanu (Arakan Army) poinformowała o przejęciu kontroli nad dowództwem operacji wojskowych nr 15 w pobliżu miasta Buthidaung, oddalonym o około 90 km na północ od Sittwe.

7 maja: trzy statki indyjskiej marynarki wojennej złożyły wizytę portową w Singapurze, a następnie wzięły udział w ćwiczeniach na Morzu Południowochińskim. Jednostki INS Delhi, Shakti oraz Kiltan pod dowództwem kontradmirała Rajesha Dhankhara złożyły wizytę portową w Singapurze, gdzie przedstawiciele marynarek wojennych obu państw przeprowadzili szereg inicjatyw mających na celu rozwój interoperacyjności oraz współpracy. W planach uwzględniono również przeprowadzenie ćwiczeń na Morzu Południowochińskim.

8 maja: w organizowanej przez Filipiny cywilnej misji na Morzu Południowochińskim wezmą udział obywatele Japonii i Szwecji. Według najnowszych informacji w cywilnej misji zaplanowanej na dni 14-17 maja weźmie udział około 100 łodzi, na pokładzie których znajdą się między innymi przedstawiciele z Japonii i Szwecji. W ramach inicjatywy mają zostać rozmieszczone znaczniki oraz boje w okolicy płycizny Scarborough, będącej przedmiotem napięć pomiędzy Chinami i Filipinami.

9 maja: birmańska junta odrzuciła wniosek Hun Sena o rozmowę a Aung San Suu Kyi. Były wieloletni premier Kambodży, a obecnie marszałek senatu – Hun Sen, odbył 7 maja wideorozmowę z liderem birmańskiej junty generałem Min Aung Hlaingem, podczas której zwrócił się z prośbą o spotkanie z laureatką nagrody Nobla oraz byłą radczynią stanu – Aung San Suu Kyi. Wniosek Hun Sena został jednak odrzucony przez wojskowy rząd Birmy, bez podania konkretnej przyczyny. Od czasu zamachu stanu z lutego 2021 r. jedynym zagranicznym przedstawicielem, który spotkał się z Aung San Suu Kyi był ówczesny minister spraw zagranicznych Tajlandii Don Pramudwinai. Do ponad godzinnego spotkania doszło w lipcu 2023 r. Była radczyni stanu odsiaduje wyrok 27 lat pozbawienia wolności, co zostało potępione przez liczne organizacje zajmujące się obroną praw człowieka.

9 maja: w Wietnamie został aresztowany urzędnik odpowiedzialny za rozmowy z międzynarodowymi organizacjami na temat reformy praw pracowniczych w kraju. Dyrektor generalny departamentu do spraw prawnych wietnamskiego ministerstwa pracy Nguyen Van Binh, który był odpowiedzialny za reformę prawa pracy w Wietnamie oraz współpracę z afiliowaną przy ONZ Międzynarodową Organizacją Pracy (International Labour Organisation, ILO), został aresztowany. Według oficjalnych informacji urzędnik został zatrzymany pod zarzutem umyślnego ujawnienia tajemnic państwowych. Jego współpraca z ILO miała na celu ratyfikację przez Wietnam Konwencji nr 87 odnośnie praw pracowniczych i związkowych, co jest jednym z wymogów w ramach umowy o wolnym handlu Wietnamu z Unią Europejską. Według nieoficjalnych informacji zatrzymanie jest kolejnym dowodem na działania rządu w Hanoi zorientowane na ograniczeniu swobód obywatelskich i jest skutkiem zawirowań politycznych na najwyższych szczeblach władzy w Wietnamie.

10 maja: Singapur oraz wszystkie inne państw członkowskie ASEAN zagłosowały za rezolucją ONZ popierającą pełne członkostwo Palestyny w ONZ. Wśród 142 państw, które poparły pełne członkostwo Palestyny w ONZ znalazły się wszystkie państwa członkowskie ASEAN. Mimo głosowania na forum Zgromadzenia Ogólnego ONZ, przystąpienie Palestyny do ONZ w najbliższym czasie jest mało prawdopodobne z uwagi na veto Stanów Zjednoczonych z 18 kwietnia bieżącego roku na forum Rady Bezpieczeństwa ONZ.

12 maja: prezydent elekt Indonezji będzie prowadził politykę zagraniczną w oparciu o zasadę niezaangażowania oraz zgodnie z koncepcją „Azjatyckiej Drogi (Asian Way)”. Prabowo Subianto w wywiadzie udzielonym dla katarskiego kanału informacyjnego Al Jazeera podkreślił, że państwa Azji Południowo-Wschodniej doświadczyły wojen, kolonizacji oraz ingerencji mocarstw w wewnętrzne sprawy państw, ale wszystkie problemy udało się rozwiązać za pośrednictwem dialogu bez udziału zewnętrznych aktorów. W związku z tym Subianto zamierza prowadzić zrównoważoną politykę opartą na współpracy z USA, Japonią, Koreą i państwami europejskimi, ale jednocześnie nie wyklucza współpracy z Chinami, Indiami i Rosją.

13 maja: statek indyjskiej marynarki wojennej złożył wizytę portową w Wietnamie. Korweta INS Kiltan zawinęła do portu Cam Ranh w prowincji Khanh Hoa w ramach czterodniowej wizyty portowej. Inicjatywa ma na celu wzmocnienie dwustronnej współpracy pomiędzy marynarkami wojennymi obu państw. Indyjska jednostka wzięła również udział we wspólnych ćwiczeniach morskich.

14 maja: premier Malezji spotkał się z liderami Hamasu w Katarze. Podczas oficjalnej trzydniowej wizyty w Katarze, Anwar Ibrahim spotkał się z obecnym liderem Hamasu Ismailem Haniyehem oraz byłym przewodniczącym Khaledem Mashalem. Podczas spotkania malezyjski premier wezwał rząd Izraela do zaprzestania agresji wobec Palestyńczyków, uwolnienia wszystkich palestyńskich więźniów oraz wyrażenia zgody na plan pokojowy. Przedstawiciele Hamasu z kolei poinformowali Anwara o aktualnej sytuacji w Gazie i Rafah. Anwar Ibrahim zapowiedział kontynuację wywierania presji w celu zaprzestania działań zbrojnych w Rafah oraz działania na rzecz organizowania pomocy dla ofiar konfliktu w Gazie. Warto dodać, że było to pierwsze spotkanie Ibrahima z Haniyehem od momentu objęcia stanowiska premiera Malezji.

15 maja: w ataku powietrznym przeprowadzonym przez birmańską juntę ucierpiało 20 osób. Według doniesień zbrojnego ugrupowania (Armia Arakanu) oraz ludności cywilnej, birmańska junta przeprowadziła atak powietrzny na klinikę medyczną w stanie Arakan, w wyniku którego zostało rannych 20 osób. Placówka medyczna została niemal całkowicie zniszczona, a pięć osób jest w ciężkim stanie.

15 maja: w Singapurze został zaprzysiężony nowy premier. Ceremonia zaprzysiężenia, w której wzięło udział ponad 800 gości rozpoczęła się od przemówienia prezydenta Tharmana Shanmugaratnama. Następnie Lawrence Wong złożył przysięgę obejmując tym samym stanowisko premiera. Była to pierwsza zmiana na stanowisku premiera Singapuru od 20 lat.

16 maja: delegacja ASEAN spotkała się z liderem birmańskiej junty. W Naypyidaw doszło do spotkania lidera birmańskiej junty generała Min Aung Hlainga ze specjalnym wysłannikiem ASEAN Alounkeo Kittikhounem oraz sekretarzem generalnym ASEAN Kao Kim Hournem. Podczas rozmów poruszono kwestie związane ze współpracą Birmy z ASEAN, a także warunkami udziału przedstawicieli Birmy w spotkaniach organizowanych przez stowarzyszenie. Oprócz tego omówione zostały warunki dotyczące dystrybucji przez ASEAN pomocy humanitarnej do Birmy. Mimo tego, że była to już druga wizyta specjalnego wysłannika Kittikhouna w Birmie od czasu jego zaprzysiężenia w styczniu bieżącego roku, to wszystko wskazuje na to, iż inicjatywa nie przyczyni się do stabilizacji sytuacji w tym kraju. Niemniej jednak jest to dobry sygnał świadczący o utrzymywaniu otwartych kanałów komunikacyjnych. Jednym z głównych zarzutów wobec działań specjalnego wysłannika w sprawie Birmy jest brak zaangażowania w dialog z birmańską opozycją, czyli Rządem Jedności Narodowej. Nie jest jednak całkowicie jasnym, czy jest to świadoma decyzja Alounkeo Kittikhouna, czy junta nie pozwala na kontakt wysłannika z opozycją.

16 maja: w Wietnamie doszło do kolejnej rezygnacji na najwyższych szczeblach władzy. Komitet Centralny Komunistycznej Partii Wietnamu (KPW) zaakceptował rezygnację Truong Thi Mai, która była stałym członkiem sekretariatu KPW oraz jedyną kobietą w Biurze Politycznym KPW. Uzasadnienie rezygnacji jest bardzo ogólne, a w państwowych mediach wskazano jedynie, że Truong Thi Mai dopuściła się nieprawidłowości w latach 2016-2021, które negatywnie wpłynęły na jej reputację oraz wizerunek KPW. Truong Thi Mai została zastąpiona przez 67-letniego generała Luong Cuonga, członka Biura Politycznego, który od 2016 r. pełnił funkcję dyrektora generalnego departamentu polityki Wietnamskiej Armii Ludowej. Przy okazji warto dodać, że na posiedzeniu z 16 maja Komitet Centralny KPW wyznaczył czterech nowych kandydatów do Biura Politycznego, które zazwyczaj liczy 18 członków, ale po rezygnacji Truong Thi Mai liczy zaledwie 12 osób. Wśród kandydatów znaleźli się Nguyen Trong Nghia (lider jednostki do spraw cyberbezpieczeństwa), Le Minh Hung (szef oddziału KPW do spraw propagandy), Bui Thi Minh Hoai (jedyna kobieta z całej czwórki, która ma zastąpić Truong Thi Mai na czele komitetu doradczego w sprawach bezpieczeństwa publicznego) oraz Do Van Chien (przewodniczący Wietnamskiego Frontu Ojczyźnianego). Podczas gdy wyżej wymieniona czwórka nie jest bezpośrednio związana z aparatem bezpieczeństwa wietnamskiego rządu, to jednak warto mieć na uwadze, że połowa z 16 członków Biura Politycznego jest blisko z nim związana. Pięć osób należy powiązać z ministerstwem do spraw bezpieczeństwa publicznego, a trzy kolejne osoby z siłami zbrojnymi.

17 maja: Indonezja złagodziła regulacje dotyczące importu produktów elektronicznych, obuwia i tekstyliów. Minister gospodarki Airlangga Hartarto poinformował o wycofaniu się z zaostrenia przepisów dotyczących importu towarów w trzech kategoriach, które zostały wprowadzone w marcu i kwietniu bieżącego roku. Zaostrenie przepisów miało na celu ochronę krajowego przemysłu przed napływem zagranicznych towarów poprzez konieczność uzyskania przez importerów dodatkowych zezwoleń. Indonezyjski rząd zdecydował się na zmianę decyzji, ponieważ nowe regulacje doprowadziły do paraliżu dwóch największych portów za sprawą kumulacji 26 tys. kontenerów.

17 maja: Filipiny zakupią od Japonii pięć statków dla straży przybrzeżnej. Japonia zgodziła się udzielić filipińskiemu rządowi pożyczkę w wysokości około 413 mln USD na zakup pięciu 97-metrowych wielozadaniowych statków dla straży przybrzeżnej i opłacenie działań związanych z rozwojem wymaganej infrastruktury pomocniczej. Na chwilę obecną filipińska straż przybrzeżna posiada tylko dwa tego rodzaju statki.

18 maja: Wietnam nominował ministra bezpieczeństwa publicznego na nowego prezydenta. Komitet Centralny Komunistycznej Partii Wietnamu

nominował To Lama, który jest również członkiem Biura Politycznego, na prezydenta Wietnamu. Wszystko wskazuje na to, że po zatwierdzeniu kandydatury przez Zgromadzenie Narodowe, To Lam obejmie stanowisko prezydenta. KPW zdecydowała również o nominowaniu obecnego wiceprzewodniczącego Tran Thanh Mana na nowego przewodniczącego Zgromadzenia Narodowego, zastępując na tym stanowisku Vuong Dinh Hue, który zrezygnował w kwietniu bieżącego roku.

19 maja: Armia Arakanu przejęła kontrolę nad strategicznym miastem na zachodzie Birmy. Zbrojne ugrupowanie mniejszości etnicznej – Armia Arakanu (AA), poinformowało o pokonaniu sił zbrojnych birmańskiej junty oraz zdobyciu kontroli nad miastem Buthidaung, położonym na północy stanu Arakan w pobliżu granicy z Bangladeszem. Ostatnie zwycięstwo skonsolidowało kontrolę AA nad północną częścią stanu Arakan. Zbrojne ugrupowanie zostało oskarżone o wzniesienie pożarów i wypędzenie członków muzułmańskiej mniejszości etnicznej Rohingja z podbitych terenów, ale przedstawiciele AA zaprzeczyli tym doniesieniom. Rzecznik ugrupowania stwierdził, że pożary w Buthidaung zostały wywołane atakami powietrznymi zrealizowanymi przez juntę przy współpracy z muzułmańskimi grupami powstańczymi współpracującymi z wojskiem.

19 maja: filipińskie siły zbrojne mianowały nowego zwierzchnika Dowództwa Zachodniego na wyspie Palawan, które nadzoruje sporny obszar Morza Południowochińskiego. Kontradmiral Alfonso Torres Jr zastąpił wiceadmirala Alberto Carlosa na stanowisku szefa Dowództwa Zachodniego na wyspie Palawan. Według oficjalnego oświadczenia sił zbrojnych zmiana personalna jest wynikiem standardowej rotacji na stanowiskach kierowniczych. Niemniej jednak warto zaznaczyć, że Alberto Carlos był jedną z głównych osób wymienianych w aferze wokół transkrypcji rozmowy telefonicznej ujawnionej przez stronę chińską, która dotyczyła porozumienia w sprawie „nowego modelu” działań w okolicy płycej Second Thomas.

20 maja: Zgromadzenie Narodowe Wietnamu wybrało swojego nowego przewodniczącego. Zgromadzenie narodowe wybrało Tran Thanh Man na swojego przewodniczącego, zastępując tym samym Vuong Dinh Hue, który zrezygnował ze stanowiska w kwietniu bieżącego roku. 61-letni Tran Thanh Man uzyskał poparcie wszystkich 475 parlamentarzystów. Nowy przewodniczący posiada doktorat z ekonomii, a wcześniej pełnił funkcję przewodniczącego w prowincji Can Tho. Od 2021 r. zasiada w Biurze Politycznym.

21 maja: trzy okręty indyjskiej marynarki wojennej złożyły wizytę portową na Filipinach. Niszczyciel rakietowy INS Delhi, tankowiec INS Shakti oraz korweta specjalizująca się w niszczeniu łodzi podwodnych INS Kiltan złożyły wizytę portową w Manili, po podobnych wizytach w portach w Singapurze, Malezji oraz Wietnamie. W ramach wizyty przeprowadzone zostały wspólne

ćwiczenia mające na celu wzmocnienie interoperacyjności oraz budowę wzajemnego zaufania. Marynarki wojenne obu państw zrealizowały również ćwiczenia PASSEX polegające na patrolu wód terytorialnych Filipin na Morzu Południowochińskim. Po stronie filipińskiej w inicjatywie wzięła udział fregata BRP Jose Rizal (FF150).

22 maja: nowym prezydentem Wietnamu został To Lam. Zgodnie z przewidywaniami w głosowaniu Zgromadzenia Narodowego generał To Lam został wybrany na nowego prezydenta Wietnamu. Spośród 473 parlamentarzystów biorących udział w głosowaniu 472 opowiedziało się za kandydaturą 66-letniego ministra bezpieczeństwa publicznego. To Lam jest członkiem Centralnego Komitetu KPW od 2011 r. oraz Biura Politycznego od 2016 r. Warto zaznaczyć, że był jedną z głównych osób odpowiedzialnych za realizację kampanii antykorupcyjnej w kraju, która była w głównym stopniu wykorzystywana do frakcyjnej walki politycznej.

22 maja: Tran Quoc To został mianowany na ministra bezpieczeństwa publicznego Wietnamu, zastępując tym samym To Lama, który objął stanowisko prezydenta. Premier Pham Minh Chinh wyznaczył wiceministra bezpieczeństwa publicznego Tran Quoc To na szefa tego resortu, po tym jak To Lam został pozbawiony tej funkcji wraz z nominacją na prezydenta Wietnamu.

22 maja: premier Malezji złożył trzydniową wizytę roboczą w Japonii. Anwar Ibrahim spotkał się z premierem Kishidą Fumio, z którym omówił współpracę dwustronną między państwami z zakresu handlu, inwestycji, zaawansowanych technologii, transformacji energetycznej, ochrony środowiska, obronności i bezpieczeństwa, edukacji oraz szkolnictwa wyższego. Premierowi Malezji towarzyszyła delegacja składająca się z ministrów spraw zagranicznych, inwestycji, handlu i przemysłu, a także zasobów ludzkich.

23 maja: Sąd Konstytucyjny Tajlandii przyjął skargę przeciwko premierowi, która może doprowadzić do pozbawienia go stanowiska. Sąd Konstytucyjny rozpatrzy skargę przeciwko premierowi Srettha Thavisinowi, dotyczącą powierzenia przez niego stanowiska ministerialnego Pichitowi Chuenbanowi. Zdaniem 40 senatorów premier dopuścił się tą nominacją pogwałcenia konstytucji, albowiem Pichit Chuenban został skazany w 2008 r. na karę sześciu miesięcy pozbawienia wolności za obrazę sądu, który oskarżył go o próbę przekupienia urzędników sądowych kwotą około 55 tys. USD. Ponadto jego licencja prawnicza została zawieszona na okres pięciu lat. W związku z tym Chuenban nie spełniał standardów moralnych i etycznych wymaganych dla osób sprawujących stanowiska ministerialne według konstytucji. Warto zaznaczyć, że Pichit Chuenban jest blisko powiązany z wpływowym rodem politycznym Shinawatra, o czym świadczy fakt, że reprezentował zarówno Yingluck Shinawatę jak i Thaksin Shinawatę w postępowaniach sądowych. Po

doniesieniach o złożeniu skargi to Sądu Konstytucyjnego, Pichit Chuenban złożył rezygnację, aby nie obciążać politycznie premiera Thavisina. Niemniej jednak sąd zgodził się rozpatrzyć sprawę, ale nie zdecydował się na zawieszenie Sretthy Thavisina na czas prowadzenia postępowania.

24 maja: statek holenderskiej marynarki wojennej złożył wizytę portową w Wietnamie. Fregata HNLMS Tromp zacumowała w porcie Chua Ve, co stanowi pierwszą wizytę holenderskiego okrętu wojennego w Wietnamie od 90 lat. W ramach tego wydarzenia doszło do spotkań przedstawicieli marynarki wojennej obu państw, a także wspólnego patrolu (PASSEX).

24 maja: Indonezja złoży wniosek o przystąpienie do CPTPP do końca bieżącego roku. Minister koordynujący ds. gospodarki Airlangga Hartarto poinformował o zakończeniu wewnętrznego procesu przygotowawczego, umożliwiającego złożenie wniosku w sprawie przystąpienia Indonezji do umowy o całościowym i progresywnym partnerstwie transpacyficznym (Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership, CPTPP). Przystąpienie Indonezji do CPTPP ma przyspieszyć wzrost gospodarczy kraju poprzez większy dostęp do rynków innych państw, takich jak Wielka Brytania oraz kilku państw Ameryki Południowej, w tym Meksyku, który jest państwem docelowym dla eksportu samochodów produkowanych w Indonezji.

25 maja: do zawarcia umowy o wzajemnym dostępie sił zbrojnych (Reciprocal Access Agreement, RAA) pomiędzy Filipinami i Japonią dojdzie w lipcu bieżącego roku. Minister obrony Filipin Gilberto Teodoro Jr poinformował w wywiadzie dla japońskiej agencji informacyjnej Kyodo News, że oba państwa planują finalizację porozumienia RAA podczas lipcowego spotkania, w którym wezmą udział ministrowie obrony i spraw zagranicznych. Oprócz tego podczas spotkania przedstawiciele obu stron zamierzają rozpocząć negocjacje w sprawie porozumienia o wymianie informacji wywiadowczych (General Security of Military Information Agreement). Filipiny prowadzą już rozmowy na temat podobnej umowy ze Stanami Zjednoczonymi.

27 maja: Filipiny i Szwecja podpisały porozumienie w sprawie zakupu materiałów i sprzętu obronnego. Przedstawiciele obu państw podpisali w szwedzkiej ambasadzie w Manili porozumienie, stanowiące pierwszy etap zakupu przez Filipiny sprzętu wojskowego. Rząd w Manili jest zainteresowany zakupem myśliwców, systemów dowodzenia oraz samolotów wczesnego ostrzegania. Dalsze szczegóły współpracy zostaną omówione podczas wizyty ministra obrony Szwecji na Filipinach, do której dojdzie na początku czerwca bieżącego roku. Wszystko wskazuje na to, że filipińskie siły powietrzne pozyskają myśliwce Saab JAS-39 Gripen w ramach programu modernizacji sił zbrojnych „Re-Horizon 3” o wartości 35 mln USD.

29 maja: były premier Tajlandii zostanie oskarżony o obrazę monarchii.

Prokurator generalny zapowiedział postawienie Thaksinowi Shinawatrze zarzutów obrazy monarchii na podstawie wywiadu udzielonego zagranicznym mediom przez byłego premiera w 2015 r.. Dodatkowo Thaksin usłyszy zarzuty związane z przestępstwami komputerowymi. Były premier stanie przed sądem 18 czerwca. Obrońca Thaksina - Winyat Chartmontri, poinformował, że będzie ubiegał się o zwolnienie swojego klienta po wpłaceniu kaucji.

30 maja: Kambodża planuje rozpoczęcie prac nad budową kanału Funan Techo w sierpniu bieżącego roku.

Mimo wątpliwości zgłaszanych przez Wietnam oraz ekologów, premier Hun Manet zapowiedział rozpoczęcie budowy kanału o długości 180 km i wartości 1,7 mld USD. Inwestycja ma być zrealizowana głównie dzięki środkom rządowym, ale w projekt będą również zaangażowane Chiny.

KOMENTARZ

Wietnam jest wskazywany jako jedno z nielicznych państw Azji Południowo-Wschodniej, w którym panuje względna stabilność polityczna za sprawą rządów Komunistycznej Partii Wietnamu (KPW). Ten wizerunek został jednak podważony na przestrzeni kilku ostatnich miesięcy z uwagi na rezygnacje złożone przez najważniejsze osoby w państwie. Walka polityczna na najwyższych szczeblach władzy, która podobnie jak w przypadku Chin odbywa się pod pretekstem kampanii antykorupcyjnej, pochłonęła w ostatnim czasie dwie nowe ofiary w postaci prezydenta oraz przewodniczącego Zgromadzenia Narodowego. Warto przy tej okazji zastanowić się nad potencjalnymi skutkami ostatnich zmian na politykę wewnętrzną oraz zewnętrzną Wietnamu.

Od czasu 13. Zjazdu Komunistycznej Partii Wietnamu z 2021 r. kampania antykorupcyjna przyczyniła się do wykluczenia z życia politycznego szeregu najważniejszych osób w państwie. Na początku 2023 r. swoją rezygnację ze stanowiska prezydenta złożył Nguyen Xuan Phuc, a także dwóch wicepremierów Pham Binh Minh oraz Vu Duc Dam. Wszystkie trzy osoby zostały powiązane z głośnym skandalem korupcyjnym wokół testów na obecność COVID-19 produkowanych przez firmę Viet A.

Po rezygnacji Nguyen Xuan Phuca, stanowisko prezydenta objął w marcu 2023 r. Vo Van Thuong, który zaledwie po roku pełnienia nowej funkcji złożył rezygnację w marcu 2024 r. ze wszystkich funkcji państwowych oraz partyjnych.

Jego decyzja została zaakceptowana przez Komitet Centralny KPW, a główną przyczyną rezygnacji było jego uwikłanie w skandal korupcyjny związany z lokalnym deweloperem Phuc Sonem, który z kolei jest sądzony pod różnymi zarzutami korupcyjnymi.

Wkrótce po odejściu Vo Van Thuonga, rozpoczęły się spekulacje na temat potencjalnych kandydatów na nowego prezydenta Wietnamu. Zgodnie z regulacjami partyjnymi musiały to być osoby, które miały za sobą pełną kadencję w Biurze Politycznym KPW. Dlatego jako najbardziej prawdopodobnych następców wytypowano sekretarza generalnego KPW Nguyen Phu Tronga, premiera Pham Minh Chinha, przewodniczącego Zgromadzenia Narodowego Vuong Dinh Hue, stałą członkinię sekretariatu KPW Truong Thi Mai oraz ministra bezpieczeństwa publicznego To Lama.

Do weryfikacji wyżej wymienionych osób doszło jednak w kwietniu oraz maju bieżącego roku za sprawą kolejnych rezygnacji z bliżej nieokreślonych powodów. W pierwszej kolejności Komitet Centralny KPW poinformował pod koniec kwietnia o przyjęciu rezygnacji Vuong Dinh Hue ze stanowiska przewodniczącego Zgromadzenia Narodowego, które jest jedną z czterech (oprócz sekretarza generalnego KPW, premiera, prezydenta) najważniejszych funkcji w kraju. Jako oficjalny powód ustąpienia wskazano naruszenie regulaminu KPW, co miało negatywnie wpłynąć na reputację państwa oraz KPW. Warto przy tej okazji zaznaczyć, iż rezygnacja Hue została poprzedzona aresztowaniem za nadużycie władzy jego bliskiego współpracownika Pham Thai Ha, pełniącego funkcję zastępcy szefa biura Zgromadzenia Narodowego. Przypieczętowaniem decyzji Hue było wydanie oświadczenia przez wietnamski parlament na początku maja, w którym oficjalnie zaakceptowano rezygnację przewodniczącego i wyznaczono Tran Thanh Mana jako osobą pełniącą jego obowiązki. Kilkanaście dni później, 16 maja, Komitet Centralny KPW zaakceptował kolejną rezygnację, tym razem stałej członkini sekretariatu KPW oraz jedynej kobiety zasiadającej w Biurze Politycznym KPW - Truong Thi Mai. Podobnie jak w przypadku Vuong Dinh Hue, uzasadnienie podjęcia decyzji było bardzo ogólne, a w państwowych mediach wskazano jedynie, że Truong Thi Mai dopuściła się nieprawidłowości w latach 2016-2021, które negatywnie wpłynęły na jej reputację oraz wizerunek KPW. Warto podkreślić, że jej rezygnacja była równoznaczna z odejściem szóstej osoby z Biura Politycznego od końca 2022 r. Między innymi dlatego na posiedzeniu Komitetu Centralnego KPW z 16 maja wyznaczono czterech nowych kandydatów do Biura Politycznego, żeby uzupełnić braki kadrowe w tym najważniejszym organie Komitetu Centralnego KPW, w którym zazwyczaj zasiada 18 osób. Wśród nich znaleźli się Nguyen Trong Nghia (lider jednostki do spraw cyberbezpieczeństwa), Le Minh Hung (szef oddziału KPW do spraw propagandy), Bui Thi Minh Hoai (jedyna kobieta z całej czwórki, która ma zastąpić Truong Thi Mai na czele komitetu

doradczego w sprawach bezpieczeństwa publicznego) oraz Do Van Chien (przewodniczący Wietnamskiego Frontu Ojczyźnianego).

Próżnia pozostawiona na stanowisku przewodniczącego Zgromadzenia Narodowego została wypełniona 20 maja, za sprawą jednogłośniejszej decyzji 475 parlamentarzystów biorących udział w głosowaniu. Nowym przewodniczącym został Tran Thanh Man, członek Biura Politycznego, który od 2021 r. sprawował funkcję wiceprzewodniczącego, a bezpośrednio po odejściu Vuong Dinh Hue przejął pełnienie jego obowiązków. Natomiast Truong Thi Mai została zastąpiona przez 67-letniego generała Luong Cuonga, członka Biura Politycznego, który od 2016 r. pełnił funkcję dyrektora generalnego departamentu polityki Wietnamskiej Armii Ludowej.

Wydarzenia z pierwszej połowy maja sprawiły, że z pięciu potencjalnych kandydatów na prezydenta Wietnamu dwóch zostało wyeliminowanych z życia politycznego. Z pozostałej trójki tylko jedna osoba miała największe szanse na objęcie stanowiska prezydenta. W przypadku sekretarza generalnego KPW Nguyen Phu Tronga jak i premiera Pham Minh Chinha zachodziło małe prawdopodobieństwo objęcia przez nich prezydentury, ponieważ ich dotychczasowe stanowiska dają im relatywnie większą władzę i wpływ w państwie. Ponadto Nguyen Phu Trong zmaga się z poważnymi problemami zdrowotnymi. W związku z tym największe szanse na objęcie prezydentury przypisywano ministrowi bezpieczeństwa publicznego To Lamowi.

Zgodnie z przewidywaniami w głosowaniu Zgromadzenia Narodowego z 22 maja generał To Lam został wybrany na nowego prezydenta Wietnamu. Spośród 473 parlamentarzystów biorących udział w głosowaniu 472 opowiedziało się za kandydaturą 66-letniego ministra bezpieczeństwa publicznego. To Lam jest członkiem Centralnego Komitetu KPW od 2011 r. oraz Biura Politycznego od 2016 r. Warto zaznaczyć, że był jedną z głównych osób odpowiedzialnych za realizację kampanii antykorupcyjnej w kraju, która była w głównym stopniu wykorzystywana do frakcyjnej walki politycznej.

Nominacja To Lama na prezydenta oraz Tran Thanh Mana na przewodniczącego Zgromadzenia Narodowego zakończyła pewien etap zawirowań politycznych na najwyższych szczeblach władzy w Wietnamie, obserwowanych od 2023 r. Walka polityczna z pewnością przyczyniła się jednak do nadszarpnięcia wizerunku Wietnamu jako jednego z bardziej stabilnych politycznie państw w Azji Południowo-Wschodniej. Bez wątpienia wydarzenia z ostatnich kilkunastu miesięcy wpłyną na zmianę oceny ryzyka przez nowych inwestorów, którzy rozważali swoje zaangażowanie w Wietnamie, co może się odbić na wzroście gospodarczym kraju. Co więcej rywalizacja pomiędzy frakcjami wewnątrz KPW pod parasolem kampanii antykorupcyjnej jest łudząco podobna do mechanizmów, które mogliśmy do tej pory obserwować w Chinach. Na tej

podstawie można stwierdzić, że zaangażowanie Wietnamu w jakiekolwiek działania wymierzone w Chiny jest mało prawdopodobne w najbliższym czasie. Zwłaszcza, że zwycięzcami w ostatniej odsłonie walki o polityczne wpływy okazały się osoby o konserwatywnych poglądach z dużymi powiązaniami z wojskiem lub aparatem bezpieczeństwa, co jest bardzo dobrze widoczne na przykładzie nominacji To Lama oraz Luong Cuonga. Wydaje się, że Wietnam idzie w ślady Chin pod względem wewnętrznej orientacji politycznej, przedkładając przetrwanie reżimu z dominującą rolą KPW nad kontynuację procesu liberalizacji. Świadczą o tym chociażby doniesienia o specjalnych wytycznych dla członków partii, takich jak Dyrektywa 24 (Directive 24), nakazujących ograniczenie kontaktów z zagranicznymi organizacjami. Obranie takiego kierunku budzi pewne wątpliwości, szczególnie z perspektywy obecnej sytuacji na arenie międzynarodowej, gdzie coraz więcej Zachodnich przedsiębiorstw jest zainteresowanych dywersyfikacją swoich inwestycji i przeniesieniem zakładów produkcyjnych z Chin do innych państw regionu. Do tej pory Wietnam był jednym z głównych beneficjentów tego trendu o czym świadczą chociażby decyzje amerykańskiego giganta technologicznego Apple. Tymczasem najwyższe kierownictwo KPW zdaje się być gotowe na poświęcenie części wzrostu ekonomicznego państwa na rzecz konsolidacji politycznych wpływów partii.

Mimo ostatnich decyzji zorientowanych na ustabilizowanie sytuacji politycznej w kraju, nie jest wykluczone, że wkrótce będziemy świadkami kolejnych potyczek na łonie KPW. Już za niespełna dwa lata odbędzie się 14. Zjazd Komunistycznej Partii Wietnamu, podczas którego najprawdopodobniej zostanie wybrany następca Nguyen Phu Tronga, sprawującego obecnie bezprecedensową trzecią kadencję na stanowisku sekretarza generalnego KPW. Zgodnie z normami obowiązującymi w KPW, nowy sekretarz generalny zostanie wybrany spośród osób pełniących cztery kolejne najważniejsze funkcje w hierarchii partyjnej. W grupie przyszłych następców znajdują się zatem prezydent To Lam, premier Pham Minh Chinh, przewodniczący Zgromadzenia Narodowego Tran Thanh Man oraz stały członek sekretariatu KPW Luong Cuong. Trzy z czterech osób objęły swoje obecne stanowiska w maju bieżącego roku.

Dwoma głównymi pretendentami do objęcia stanowiska sekretarza generalnego KPW w 2026 r. są To Lam oraz Pham Minh Chinh. Obaj politycy posiadają stopnie generalskie w ramach pracy w ministerstwie bezpieczeństwa publicznego, a co za tym idzie można zakładać, że bezpieczeństwo polityczne będzie dla nich priorytetem. Wiąże się z tym duże ryzyko transformacji Wietnamu w państwo policyjne, gdzie to aparat bezpieczeństwa będzie sprawował kontrolę nad KPW, a nie odwrotnie. Przy takim założeniu należy się również spodziewać wzrostu represji wobec społeczeństwa obywatelskiego i organizacji pozarządowych, co utrudni rozwój współpracy z państwami demokratycznymi, zwłaszcza Stanami

Zjednoczonymi, z którymi udało się w ubiegłym roku podnieść rangę stosunków dwustronnych do kompleksowego partnerstwa strategicznego. Zagrożenia płynące z tego rodzaju scenariusza najprawdopodobniej są główną przyczyną tego, iż w przeszłości wszyscy politycy wybierani na sekretarza generalnego KPW nie posiadali doświadczenia w pracy w policji lub innych agencjach bezpieczeństwa publicznego.

W przypadku dwóch ostatnich potencjalnych kandydatów znacznie trudniej oszacować szanse na przejęcie przez nich najbardziej wpływowego stanowiska w Wietnamie. Na niekorzyść Tran Thanh Mana działa przede wszystkim jego słaba popularność w kraju, głównie za sprawą mało eksponowanych stanowisk, takich jak przewodniczący Wietnamskiego Frontu Ojczyźnianego oraz wiceprzewodniczący Zgromadzenia Narodowego. Sprawowanie tych funkcji nie pozwoliło mu również na zbudowanie wystarczających sieci powiązań i koneksji politycznych. Oprócz tego Tran Thanh Man wywodzi się z południa Wietnamu, a żaden polityk z tego regionu nie został wcześniej wybrany na sekretarza generalnego.

W przypadku Luong Cuonga największą zaletą jest jego doświadczenie zdobyte podczas pracy w generalnym departamencie polityki Wietnamskiej Armii Ludowej, albowiem w 1997 r. sekretarzem generalnym został Le Kha Phieu, który sprawował podobne stanowisko. Z drugiej jednak strony brakuje mu doświadczenia na stanowiskach kierowniczych na szczeblu ministerialnym, prowincjonalnym lub centralnym, co jest jednym z kluczowych kryteriów na stanowisku sekretarza generalnego.

Ostatnie zmiany na wietnamskiej scenie politycznej pokazują, że mimo pewnych różnic poglądów oraz sporów (np. spór na Morzu Południowochińskim), powiązania pomiędzy Wietnamem i Chinami, a w szczególności pomiędzy KPW i KPCh, są bardzo głęboko zakorzenione. Hanoi rozwiąło w ten sposób wszelkie wątpliwości dotyczące spekulacji na temat udziału Wietnamu w jakichkolwiek działaniach lub *quasi-koalicjach* wymierzonych przeciwko Chinom. Oba państwa utrzymują bliską współpracę partyjną, czego najlepszym dowodem są liczne podobieństwa we wdrażaniu kampanii antykorupcyjnej. Niemniej jednak model rządzenia państwem w Wietnamie wciąż jest daleki od tego, który obowiązuje obecnie w ChRL. W tym kontekście będą kluczowe najbliższe miesiące aż do 14. Zjazdu Komunistycznej Partii Wietnamu, a w szczególności wybory na sekretarza generalnego KPW. Od tego, kto obejmie to stanowisko, będzie w dużej mierze zależało w jakim kierunku będzie się rozwijał Wietnam, a także czy zwiększenie politycznej kontroli będzie ważniejsze od korzyści ekonomicznych i rozwoju gospodarczego.

II. STOSUNKI BILATERALNE CHIN Z PAŃSTWAMI ASEAN

1 maja: Alibaba planuje budowę w Wietnamie własnego centrum do przechowywania danych. Na chwilę obecną chińska firma technologiczna przechowuje dane na serwerach wynajmowanych od wietnamskich firm telekomunikacyjnych Viettel i VNPT. Tego rodzaju rozwiązanie jest konieczne z uwagi na ustawę wprowadzoną przez rząd Wietnamu w 2022 r., która nakłada obowiązek na zagraniczne firmy do przechowywania danych użytkowników na serwerach znajdujących się na terytorium Wietnamu. Firma Alibaba zamierza zbudować własne centrum do przechowywania danych, aby ograniczyć koszty ich przechowywania oraz zwiększyć własną kontrolę nad zarządzaniem informacjami.

2 maja: Filipiny wezwały przedstawiciela chińskiej ambasady w sprawie incydentu na Morzu Południowochińskim. Ministerstwo spraw zagranicznych Filipin wezwało wyższego urzędnika chińskiej ambasady w Manili Zhou Zhiyonga w związku z incydentami wokół płycizny Scarborough, do których doszło 30 kwietnia. Filipiński rząd zaprotestował przeciwko agresywnym działaniom chińskiej straży przybrzeżnej oraz milicji morskiej, polegających na wykonywaniu niebezpiecznych manewrów, użycia armatek wodnych, blokowaniu dostępu oraz taranowaniu.

3 maja: Chiny po raz pierwszy ujawniły szczegóły nieoficjalnej umowy zawartej z Filipinami podczas wizyty ówczesnego prezydenta Rodrigo Duterte w 2016 r. Chińska ambasada w Manili wydała oświadczenie na temat „tymczasowego specjalnego porozumienia” zawartego podczas wizyty Rodrigo Duterte w Peknie z 2016 r., na mocy którego obie strony zgodziły się na prowadzenie połowów na małą skalę w okolicach spornych obszarów. Jednocześnie podjęto decyzję o ograniczeniu dostępu wojska, straży przybrzeżnej oraz innych statków i samolotów do strefy wód terytorialnych rozciągających się na odległość 12 mil morskich. Zdaniem strony chińskiej Filipiny respektowały powyższe ustalenia przez ostatnich siedem lat, ale wdrożenie przez Manili własnej agendy politycznej zmusiło Chiny do przedsięwzięcia konkretnych działań, co jest przedmiotem sporu na przestrzeni ostatniego roku. Zarówno Ferdinand Marcos Jr. jak i Rodrigo Duterte zaprzeczyli istnieniu jakiegokolwiek porozumienia, w którym Filipiny zrzekłyby się suwerennych praw do spornych obszarów na Morzu Południowochińskim. Niemniej jednak wkrótce po wizycie w Pekinie sam Rodrigo Duterte oficjalnie potwierdził zawarcie nieformalnego porozumienia z przewodniczącym Xi

Jinpingiem, bez ujawniania jakichkolwiek szczegółów. Przedstawił jedynie informację, iż zapewnił dostęp filipińskim rybakom do łowisk w okolicach płycizny Scarborough. Warto zaznaczyć, że chiński rząd nie przedstawił żadnych pisemnych dowodów, a co za tym idzie porozumienie miało charakter werbalny.

6 maja: obywatele Chin podejrzani o przestępstwa telekomunikacyjne zostali przetransportowani z Birmy do Chin. Chińskie ministerstwo bezpieczeństwa publicznego poinformowało o ekstradycji 92 obywateli ChRL podejrzani o oszustwa telekomunikacyjne i internetowe. Jest to kolejny rezultat bliskiej współpracy organów ścigania pomiędzy państwami, dzięki której przetransportowano do Chin łącznie 49 tys. podejrzanych o prowadzenie nielegalnej działalności.

7 maja: prezydent Filipin oświadczył, że filipińskie statki nie użyją armatek wodnych w sporze z Chinami na Morzu Południowochińskim. Ferdinand Marcos Jr. stwierdził w rozmowie z dziennikarzami, że filipińska marynarka wojenna oraz straż przybrzeżna nie będą wykorzystywały armatek wodnych ani żadnej innej broni ofensywnej przeciwko chińskim jednostkom na Morzu Południowochińskim. Prezydent zaznaczył, że obecność tych formacji na spornych obszarach ma na celu deeskalację, a nie eskalację dotychczasowych napięć.

8 maja: singapurskie przedsiębiorstwo rozszerza swoją działalność w Chinach z zakresu wdrażania odnawialnych źródeł energii. Firma SP Group zawarła współpracę z China Merchants Bank (CMB) Financial Leasing w celu wsparcia wdrażania źródeł energii odnawialnej. Na mocy porozumienia w ciągu najbliższych trzech lat SP Group 1,12 mld USD na realizację takich projektów jak farmy słoneczne, panele fotowoltaiczne, magazyny energii oraz systemy grzewcze i chłodnicze.

8 maja: minister obrony Filipin wezwał do wszczęcia postępowania w sprawie ujawnionej przez Chiny transkrypcji domniemanej rozmowy telefonicznej pomiędzy przedstawicielem filipińskich sił zbrojnych a chińskim urzędnikiem w sprawie sposobu działania wokół płycizny Second Thomas. Chińska ambasada w Manili upubliczniła transkrypcję dwóch minut z dwunastominutowej rozmowy pomiędzy szefem zachodniego dowództwa filipińskich sił zbrojnych (odpowiedzialnych między innymi za sporne obszary na Morzu Południowochińskim) wiceadmirałem Alberto Carlosem a niezidentyfikowanym chińskim urzędnikiem, do której miało dojść trzeciego stycznia bieżącego roku. Zgodnie z zapisem wiceadmirał Carlos miał się zgodzić na szereg propozycji, które obejmowały: przyjęcie reguły „1+1”, oznaczającej realizację filipińskich misji zaopatrzeniowych przez jeden statek straży przybrzeżnej oraz jedną jednostkę cywilną; informowanie Chin o realizacji misji zaopatrzeniowej dla posterunku dla BRP Sierra Madre z dwudniowym

wyprzedzeniem. Według strony chińskiej porozumienie dotyczące „nowego modelu” realizacji misji zaopatrzeniowych miało uzyskać akceptację ze strony zwierzchnika filipińskich sił zbrojnych generała General Romeo Brawnera Jr., ministra obrony Gilberto Teodoro Jr., doradcy ds. bezpieczeństwa narodowego Eduardo Año, oraz jednej dodatkowej osoby, która została usunięta z transkrypcji. Wszystkie trzy wyżej wymienione osoby kategorycznie zaprzeczyły istnieniu jakiegokolwiek umowy pomiędzy Filipinami i Chinami w sprawie płycizny Second Thomas. Minister obrony Filipin Gilberto Teodoro Jr. wezwał do wszczęcia śledztwa w tej sprawie, argumentując, że wejście w posiadanie nagrania rozmowy przez stronę chińską stanowi pogwałcenie filipińskiego prawa, w szczególności ustawy zakazującej nielegalnego i nieuprawnionego podsłuchiwanie. Ponadto, zdaniem ministra Chiny działały na szkodę stosunków dwustronnych, ponieważ nagranie rozmowy odbyło się bez wiedzy filipińskiego ministerstwa spraw zagranicznych. Wiceadmirał Alberto Carlos udał się na urlop, a jego obowiązki z dniem 6 maja przejął kontradmirał Alfonso Torres Jr. Sprawą ma się zająć filipińskie ministerstwo spraw zagranicznych. Autentyczność transkrypcji jak i samej rozmowy na obecnym etapie jest trudna do oceny. Urlop wiceadmirała Carlosa wskazuje jednak na to, że mogło dojść do rozmowy w sprawie napięć wokół posterunku na BRP Sierra Madre. Niemniej jednak sama rozmowa mogła być przedmiotem nadinterpretacji strony chińskiej, a obecnie jest wykorzystywana do dezinformacji. Bez względu na okoliczności towarzyszące ujawnieniu informacji o tzw. „nowym modelu”, filipiński rząd kategorycznie zaprzeczył podporządkowaniu się regułom, na które powołuje się Pekin. Ministerstwo spraw zagranicznych podkreśliło, że tylko prezydent może zaakceptować umowy i porozumienia odnoszące się do spornych obszarów Morza Południowochińskiego.

9 maja: Chiny zapowiedziały wysłanie dwóch okrętów marynarki wojennej do Kambodży oraz Timoru Wschodniego. Ministerstwo obrony ChRL zapowiedziało wizytę dwóch okrętów marynarki wojennej w Kambodży oraz Timorze Wschodnim w okresie od pierwszej połowy maja do połowy czerwca. Chiny wysłały do obu państw swój największy okręt szkoleniowy Qijiguang, a także okręt desantowy Jinggangshan w celu realizacji wspólnych szkoleń. Zapowiedź wzbudziła szczególnie duże zaniepokojenie w przypadku Kambodży, gdzie od grudnia ubiegłego roku przez okres ponad pięciu miesięcy przebywają dwa okręty chińskiej marynarki wojennej w bazie Ream, która jest modernizowane przy współpracy z Chinami.

9 maja: wiceprzewodniczący Stałego Komitetu Ogólnochińskiego Zgromadzenia Przedstawicieli Ludowych złożył wizytę w Wietnamie, aby wziąć udział w obchodach 70. rocznicy zwycięstwa w bitwie pod Dien Bien Phu. Zhang Qingwei spotkał się w Wietnamie z premierem Pham Minh Chinhem,

z którym omówił dalszy rozwój stosunków dwustronnych oraz budowę „społeczności ze wspólną przyszłością”.

10 maja: filipiński doradca ds. bezpieczeństwa narodowego wezwał do wydalenia z kraju chińskich dyplomatów w odpowiedzi na szerzenie dezinformacji. Zdaniem Eduardo Ano ostatnie działania strony chińskiej polegające na upublicznieniu transkrypcji rozmowy dotyczącej płycizny Second Thomas dają podstawę do zdecydowanych działań Filipin, polegających na wydaleniu chińskich dyplomatów z kraju. Do komentarza doradcy ds. bezpieczeństwa narodowego Filipin odniosło się chińskie ministerstwo spraw zagranicznych, które zażądało od strony filipińskiej zaprzestania prowokacyjnych działań oraz umożliwienie normalnego wykonywania obowiązków przez chińskich dyplomatów.

11 maja: Filipiny wysłały swoje statki w sporny obszar Morza Południowochińskiego, gdzie pojawiły się podejrzenia wobec Chin o konstrukcję sztucznych wysp. Biuro prezydenta Ferdinanda Marcosa Jr. poinformowało o wysłaniu jednostki straży przybrzeżnej w okolicy płycizny Sabina, gdzie według rzecznika straży przybrzeżnej Chiny prowadzą działania rekultywacyjne na małą skalę. W tym regionie przebywają również dwie inne filipińskie jednostki w ramach misji rotacyjnej. Warto zaznaczyć, że płycizna Sabina znajduje się zaledwie 75 mil morskich (około 120 km) od wybrzeża wyspy Palawan, czyli w obrębie wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin. Konsolidacja chińskiej obecności na płyciźnie przyczyniłaby się do rozszerzenia chińskich wpływów w archipelagu Spratly, tym bardziej, że płycizna znajduje się w pobliżu rafy Mischief, którą Chiny przejęły w 1995 r.

14 maja: filipińska marynarka wojenna wysłała jeden ze swoich okrętów w pobliże płycizny Sabina na Morzu Południowochińskim. Rzecznik marynarki wojennej poinformował o skierowaniu okrętu w okolice płycizny Sabina, gdzie filipińska straż przybrzeżna zaobserwowała działania zmierzające do utworzenia sztucznej wyspy. Zdaniem strony filipińskiej za proces tworzenia sztucznej wyspy są odpowiedzialne Chiny, ale chiński rzecznik ministerstwa spraw zagranicznych określił te doniesienia „plotką”. Tymczasem przedstawiciel Filipin poinformował, że załoga jednostki straży przybrzeżnej BRP Teresa Magbanua zgromadziła solidne dowody, potwierdzające chińskie prace rekultywacyjne w okolicach płycizny Sabina, które doprowadziły do zniszczenia rafy koralowej. Ponadto aktywność BRP Teresa Magbanua na spornym obszarze spotkała się z reakcją 30 jednostek chińskiej milicji morskiej, trzech statków straży przybrzeżnej i trzech okrętów marynarki wojennej, a także trzech statków badawczych.

15 maja: filipińska straż przybrzeżna monitoruje cywilną misję w okolicy płycizny Scarborough na spornym obszarze Morza Południowochińskiego. Cywilna misja „Atin Ito Coalition” składająca się z dwóch dużych statków i 100

małych łodzi, zmierzająca w region płycizny Scarborough uzyskała wsparcie ze strony filipińskiej marynarki wojennej oraz straży przybrzeżnej. Celem inicjatywy jest dostarczenie zaopatrzenia rybakom prowadzącym połowy na tym obszarze oraz rozmieszczenie boi z napisem „to jest nasze”. Łącznie trzy statki straży przybrzeżnej (BRP Bagacay, RP Panglao, BRP Boracay) monitorują przebieg regat, aby zadbać o bezpieczeństwo uczestników. Dodatkowo samolot straży przybrzeżnej jest utrzymywany w gotowości na wypadek konieczności wsparcia działań prowadzonych na morzu. Przedstawiciele straży przybrzeżnej podkreślili, że „Atin Ito Coalition” jest całkowici inicjatywą społeczną.

16 maja: Kambodża i Chiny rozpoczęły 15-dniowe manewry wojskowe Golden Dragon. W rozbudowanych ćwiczeniach wojskowych obejmujących komponent lądowy i morski wzięło udział około 1315 kambodżańskich żołnierzy oraz 11 statków, a także 760 chińskich żołnierzy i trzy statki. Pierwszy etap ćwiczeń został zrealizowany w kambodżańskiej bazie wojskowej położonej 90 km na północny zachód od Phnom Penh. Manewry Golden Dragon są organizowane od 2016 r., czyli mniej więcej w tym samym okresie, kiedy Kambodża wycofała się z ćwiczeń realizowanych ze Stanami Zjednoczonymi o kryptonimie Angkor Sentinel.

18 maja: zdaniem byłego sędziego filipińskiego Sądu Najwyższego nowe regulacje chińskiej straży przybrzeżnej są niezgodne z prawem międzynarodowym. Antonio Carpio stwierdził, że rozszerzenie uprawnień chińskiej straży przybrzeżnej o dokonywanie zatrzymań osób na okres 60 dni bez procesu sądowego, które naruszyły chińskie granice morskie jest niezgodne z Kartą Narodów Zjednoczonych oraz Konwencją Narodów Zjednoczonych o prawie morza (UNCLOS). Nowe regulacje, które zostaną wprowadzone w życie 15 czerwca, mogą przyczynić się do dalszej eskalacji napięć na Morzu Południowochińskim. Warto jednak zaznaczyć, że zgodnie z prawem Chiny nie posiadają prawnej jurysdykcji na wodach wyłącznej strefy ekonomicznej pozostałych stron sporu. Informacja o nowych uprawnieniach chińskiej straży przybrzeżnej pojawiła się wkrótce po realizacji przez Filipiny cywilnej misji zaopatrzeniowej w pobliżu płycizny Scarborough.

19 maja: prezydent Filipin poinformował o wszczęciu postępowania w sprawie rzekomego nagrania rozmowy telefonicznej ujawnionej przez chińską ambasadę. Prezydent Ferdinand Marcos Jr potwierdził doniesienia o analizie domniemanej rozmowy telefonicznej przedstawiciela filipińskich sił zbrojnych z chińskim urzędnikiem na temat porozumienia w sprawie tzw. „nowego modelu” działania na spornym obszarze Morza Południowochińskiego.

20 maja: Filipiny wezwały Chiny do zezwolenia na przeprowadzenie międzynarodowej kontroli okolic płycizny Scarborough pod kątem zniszczeń ekosystemu. Rzecznik rady bezpieczeństwa narodowego Filipin

Jonathan Malaya poinformował o ujawnieniu raportu potwierdzającego zniszczenia ekosystemu na obszarze płyčizny Scarborough i wezwał stronę chińską do umożliwienia międzynarodowej kontroli spornego obszaru. Jonathan Malaya podkreślił, że Filipiny zgodzą się na badania przeprowadzone przez każdą międzynarodową organizację ekologiczną, aby ustalić przyczynę zniszczenia środowiska naturalnego. Rzecznik zwrócił również uwagę, że na Filipinach rośnie poparcie dla pomysłu wniesienia przeciwko Chinom kolejnej skargi do trybunały arbitrażowego w sprawie Morza Południowochińskiego, ale tym razem skarga dotyczyłaby zniszczeń środowiska naturalnego.

22 maja: straże przybrzeżne z Chin i Wietnamu przeprowadziły wspólny patrol na wodach Zatoki Tonkińskiej. Drugi patrol w 2024 r. został zrealizowany na północy Zatoki Tonkińskiej na obszarze 102 mil morskich wzdłuż linii demarkacyjnej. Główną celem tej inicjatywy było przeciwdziałanie nielegalnej aktywności, takiej jak przemyt, nielegalny handel i połowy.

22 maja: filipiński wiceadmirał Alberto Carlos zaprzeczył przed senacką komisją, aby zawierał jakiekolwiek porozumienia z Chinami w sprawie Morza Południowochińskiego. Były zwierzchnik Dowództwa Zachodniego na wyspie Palawan, odpowiedzialnego za nadzór nad spornymi obszarami Morza Południowochińskiego, zaprzeczył na przesłuchaniu przed senacką komisją zawieraniu tzw. „nowego porozumienia” w rozmowie telefonicznej z chińskim dyplomatą wojskowym, który został zidentyfikowany jako pułkownik Li. Ministerstwo sprawiedliwości Filipin potwierdziło jednak, że doszło do nielegalnego podsłuchiwanie rozmowy przedstawicieli dwóch państw. Ponadto wbrew chińskim doniesieniom, Alberto Carlos zeznał, że rozmowa, do której doszło w styczniu bieżącego roku trwała 3-5 min, a nie 12 min. Rozmowa miała charakter nieformalny, a jej głównym tematem była deeskalacja napięć pomiędzy stronami wokół misji zaopatrzeniowych dla posterunku na płyciźnie Second Thomas. Z kolei rzecznik chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych wykorzystał pozbawienie Carlosa stanowiska zwierzchnika Dowództwa Zachodniego jako argument potwierdzający, że porozumienie zostało osiągnięte pomiędzy państwami.

24 maja: największy statek chińskiej straży przybrzeżnej został wykryty w pobliżu płyčizny Scarborough na Morzu Południowochińskim. Rzecznik filipińskiej marynarki wojennej Roy Vincent Trinidad potwierdził doniesienia o obecności największego na świecie statku straży przybrzeżnej o numerze 5901 oraz jednej mniejszej jednostki o numerze 5203 w okolicach płyčizny Scarborough. W ramach odpowiedzi filipińska straż przybrzeżna wysłała własne jednostki, aby monitorować sytuację.

24 maja: filipińska straż przybrzeżna uruchomiła nowy posterunek na północy kraju w pobliżu Tajwanu. Nowy posterunek na wyspie Itbayat ma na

celu zwiększenie świadomości w domenie morskie oraz wzmocnienie bezpieczeństwa wzdłuż Cieśniny Luzon. Doradca ds. bezpieczeństwa narodowego Eduardo Ano poinformował, że utworzenie posterunku jest odpowiedzią na zwiększenie aktywności chińskiej floty w tym regionie, poczynając od 2022 r. Głównym zadaniem tej placówki będzie gromadzenie danych morskich i wywiadowczych, co pozwoli na szybką i skuteczną reakcję straży przybrzeżnej na wypadek zagrożenia.

27 maja: ministerstwo spraw zagranicznych Filipin uznało nowe regulacje dotyczące chińskiej straży przybrzeżnej za niezgodne z prawem międzynarodowym. Zdaniem ministerstwa spraw zagranicznych zatrzymywanie przez chińską straż przybrzeżną potencjalnych „intruzów” na okres do 60 dni za wkroczenie na sporne obszary morskie Morza Południowochińskiego, które podlegają jurysdykcji Filipin, będzie stanowiło pogwałcenie prawa międzynarodowego. Nowe uprawnienia dla chińskiej straży przybrzeżnej mają wejść w życie z dniem 15 czerwca bieżącego roku. Ministerstwo wezwało jednocześnie rząd w Pekinie do przestrzegania wyroku trybunału arbitrażowego z 2016 r., który uznał ekspansywne roszczenia Chin wyrażone w ramach tzw. linii dziewięciu kresek za bezpodstawne.

27 maja: Filipiny odrzuciły zakaz połowów na Morzu Południowochińskim arbitralnie wprowadzony przez Chiny. Ministerstwo spraw zagranicznych wydało oświadczenie, w którym ujawniono, że Chiny poinformowały Filipiny o nałożeniu zakazu połowów na Morzu Południowochińskim, który będzie obowiązywał do 16 września. Rząd w Manili złożył protest w tej sprawie, ponieważ zakazem zostały objęte filipińskie strefy morskie, co stanowi podważenie suwerenności kraju i prowadzi do eskalacji napięć pomiędzy państwami.

29 maja: prezydent Filipin wyraził swoje zaniepokojenie nowymi uprawnieniami chińskiej straży przybrzeżnej. Podczas konferencji prasowej zrealizowanej w ramach wizyty w Brunei, prezydent Ferdinand Marcos Jr stwierdził, że nowe przepisy regulujące działania chińskiej straży przybrzeżnej, umożliwiające zatrzymywanie cudzoziemców na spornych obszarach Morza Południowochińskiego, stanowią kolejny krok w kierunku dalszej eskalacji napięć w regionie. Prezydent Filipin zaznaczył, że jego rząd wykorzystał wszystkie kanały komunikacji z Chinami w celu próby deeskalacji napięć, ale dotychczasowa sytuacja na Morzu Południowochińskim jest daleka od stabilnej.

KOMENTARZ

Napięcia pomiędzy Chinami i Filipinami od dłuższego czasu utrzymują się na wysokim poziomie, głównie za sprawą licznych incydentów na spornych wodach Morza Południowochińskiego. Niemniej jednak w maju największe kontrowersje wywołało opublikowanie przez stronę chińską fragmentu rozmowy pomiędzy przedstawicielami obu państw na temat sytuacji na Morzu Południowochińskim oraz działań jakie należy podjąć, aby doprowadzić do deeskalacji napięć.

Na początku maja chińska ambasada w Manili udostępniła niektórym filipińskim agencjom informacyjnym transkrypcję nagrania rozmowy telefonicznej wiceadmirała Alberto Carlosa z chińskim attaché wojskowym (zidentyfikowanym jedynie jako pułkownik Li), do której doszło w styczniu bieżącego roku. Carlos był wtedy zwierzchnikiem Dowództwa Zachodniego filipińskich sił zbrojnych na wyspie Palawan, sprawującego operacyjny nadzór nad spornymi obszarami archipelagu Spratly oraz płycizny Scarborough. Zdaniem strony chińskiej, podczas rozmowy przedstawiciele obu państw zawarli „nową umowę”, czyli nieoficjalne porozumienie dotyczące zarządzania napięciami wokół płycizny Second Thomas. Zgodnie z transkrypcją rozmowy wiceadmirał Carlos miał się zgodzić na szereg propozycji, które obejmowały: przyjęcie reguły „1+1”, oznaczającej realizację filipińskich misji zaopatrzeniowych przez jeden statek straży przybrzeżnej oraz jedną jednostkę cywilną, a także informowanie Chin o realizacji misji zaopatrzeniowej dla posterunku dla BRP Sierra Madre z dwudniowym wyprzedzeniem. Ujawnienie zapisu rozmowy było rekacją Chin na pogwałcenie przez Filipiny tych ustaleń.

Na kilka dni przed upublicznieniem transkrypcji Alberto Carlos udał się na urlop, natomiast po ujawnieniu sprawy filipińskie siły zbrojne mianowały nowego zwierzchnika Dowództwa Zachodniego, którym został kontradmirał Alfonso Torres Jr. Kontrowersje wokół całej sytuacji doprowadziły do wszczęcia postępowania przez senacką komisję, przed którą swoje zeznania złożył wiceadmirał Alberto Carlos. Były zwierzchnik Dowództwa Zachodniego potwierdził, że do rozmowy doszło na początku stycznia, a jej głównym celem było omówienie napięć wokół płycizny Second Thomas, a w szczególności wydarzeń z grudnia 2023 r., kiedy chińska straż przybrzeżna oraz milicja morska próbowały uniemożliwić realizację misji zaopatrzeniowej dla posterunku na BRP Sierra Madre. Alberto Carlos zeznał jednak, że w przeciwieństwie do chińskich doniesień, rozmowa z pułkownikiem Li miała nieformalny charakter oraz nie

trwała 12 min, a jedynie 3-5 min. Ponadto wiceadmirał zaprzeczył zawieraniu jakichkolwiek porozumień sprzecznych z interesami Filipin lub podważających politykę zagraniczną rządu. Oprócz tego podkreślił, iż nie został poinformowany, że rozmowa jest nagrywana, dlatego potępił postępowanie personelu chińskiej ambasady w Manili.

Dysponowanie przez chiński rząd nagraniem rozmowy skłoniło również stronę filipińską do wszczęcia postępowania w sprawie nielegalnego podsłuchiwania na terytorium Filipin. Co więcej, doradca ds. bezpieczeństwa narodowego Eduardo Ano wezwał do wydalenia z kraju chińskich dyplomatów, oskarżając tym samym pracowników chińskiej ambasady w Manili za prowadzenie działalności o charakterze dezinformacyjnym.

Afera wokół rozmowy przedstawicieli obu państw z pewnością przyczyni się do pogłębienia braku zaufania pomiędzy stronami, co dodatkowo utrudni prowadzenie jakiegokolwiek dialogu w przypadku kolejnych incydentów na Morzu Południowochińskim. Tym bardziej, że wiele wskazuje iż zarówno nagranie jak i transkrypcja rozmowy zostały sfabrykowane i są tzw. *deepfake'iem*. Może o tym chociażby świadczyć używanie przez przedstawiciela Chin filipińskiej nazwy płycizny Second Thomas - Ayungin Shoal, a nie chińskiej - Renai Jiao, która zawsze jest stosowana przez chiński rząd w komunikacji z Filipinami.

III. RYWALIZACJA CHINY-USA W ASEAN

3 maja: po raz drugi w historii doszło do spotkania ministrów obrony Filipin, Japonii, Australii i Stanów Zjednoczonych. Zaledwie miesiąc po pierwszym wspólnym patrolu na Morzu Południowochińskim, szefowie resortów obrony czterech państw spotkali się na Hawajach w siedzibie amerykańskiego dowództwa Indo-Pacyfiku, aby omówić sytuację na Morzu Południowochińskim. Do pierwszego czterostronnego spotkania ministrów obrony doszło w czerwcu 2023 r. na marginesie dialogu Shangri-La w Singapurze. Podczas konferencji prasowej sekretarz obrony USA Lloyd Austin podkreślił, że ostatnia wspólna inicjatywa wzmocniła zdolności współpracy czterech państw. Ponadto minister obrony Australii Richard Marles poinformował, że rozważane jest zwiększenie intensywności wspólnych ćwiczeń. Stany Zjednoczone, Australia oraz Japonia zgodziły się na zapewnienie Filipinom skoordynowanej pomocy z zakresu bezpieczeństwa, co należy uznać za reakcję na coraz bardziej agresywne działania Chin na spornych obszarach Morza Południowochińskiego.

3 maja: amerykańska firma Microsoft zapowiedziała inwestycje w Malezji o wartości 2,2 mld USD. W ramach swojej wizyty w Malezji dyrektor generalny firmy Microsoft - Satya Nadella, zapowiedział plan inwestycji 2,2 mld USD w ciągu

czterech lat. Inwestycje będą dotyczyły rozwoju sztucznej inteligencji, usług w chmurze, a także budowy centrów danych. Ponadto mają powstać nowe ośrodki kształcenia, w których ponad 200 tys. obywateli Malezji będzie mogło wziąć udział w szkoleniach z zakresu sztucznej inteligencji. Warto zaznaczyć, że tydzień wcześniej podczas swojej wizyty w Indonezji, Satya Nadella zapowiedział inwestycje w tym kraju w wysokości 1,7 mld USD. Natomiast w Tajlandii Microsoft zamierza budowę centrum danych, umożliwiającego rozwój technologii związanych ze sztuczną inteligencją oraz przechowywaniem danych w chmurze.

6 maja: Stany Zjednoczone przeprowadziły rozmowy z Malezją w sprawie wspierania irańskiego handlu ropą naftową wbrew sankcjom.

Przedstawiciele amerykańskiego departamentu skarbu złożyli wizytę w Malezji, aby omówić działania mające na celu ograniczenie możliwości Iranu i jego pełnomocników do gromadzenia środków finansowych, na przykład w wyniku sprzedaży ropy, aby następnie finansować działalność organizacji terrorystycznych takich jak Hamas. Stany Zjednoczone wskazały na Malezję oraz Singapur jako dwa główne państwa, za pośrednictwem których realizowana jest sprzedaż irańskiej ropy w regionie Azji Wschodniej.

8 maja: europejskie państwa wezmą udział w morskich ćwiczeniach RIMPAC na bezprecedensową skalę.

Marynarki wojenne z Niemiec, Francji i Włoch wezmą udział w organizowanych przez Stany Zjednoczone ćwiczeniach morskich RIMPAC na Morzu Południowochińskim. Niemcy wysłały w ten region swoje fregaty oraz statki zaopatrzeniowe. W inicjatywie wezmą również udział siły powietrzne z Francji, Niemiec oraz Hiszpanii, włącznie z myśliwcami Eurofighter Typhoon, samolotami transportowymi i tankowcami. W manewry RIMPAC zaangażują się także Japonia oraz Australia.

10 maja: Stany Zjednoczone przeprowadziły pierwszą operację swobody żeglugi na Morzu Południowochińskim w 2024 r.

Statek amerykańskiej marynarki wojennej USS Halsey (DDG 97) przeprowadził operację FONOP w pobliżu archipelagu Paracele, który jest przedmiotem sporu terytorialnego z udziałem ChRL, Tajwanu oraz Wietnamu.

14 maja: współpraca pomiędzy amerykańskimi i południowokoreańskimi spółkami pomoże odbudować przemysł stoczniowy na Filipinach.

Amerykańska firma kapitałowa Cerberus zawarła partnerstwo z południowokoreańskim przedsiębiorstwem HD Hyundai Heavy Industries w celu rozwoju przemysłu stoczniowego w zatoce Subic.

15 maja: filipińska straż przybrzeżna odebrała ośrodek do konserwacji i naprawy statków ufundowany przez Stany Zjednoczone.

Nowy ośrodek o wartości 950 tys. USD znajduje się w Zatoce Manilskiej i będzie się zajmował

naprawą statków straży przybrzeżnej oraz jednostek biura ds. rybołówstwa i zasobów wodnych, które w ramach misji realizowanych na Morzu Południowochińskim są coraz częściej celem ataków ze strony chińskiej straży przybrzeżnej oraz milicji morskiej.

19 maja: Elon Musk uruchomił usługę Internetu satelitarnego (Starlink) w Indonezji. Podczas wizyty na Bali, prezes firmy SpaceX Elon Musk wziął udział w ceremonii uruchomienia usługi Starlink w Indonezji, podczas której przeprowadził test szybkości połączenia Internetowego poprzez rozmowę z pracownikami służby zdrowia znajdującymi się w najbardziej oddalonych regionach kraju, położonych w prowincji Maluki. Elon Musk podpisał również porozumienie w sprawie poprawy łączności sektorów zdrowia i edukacji w Indonezji, ale nie podano szczegółów do wiadomości publicznej. Dostęp do Starlinka przyczyni się do zwiększenia możliwości indonezyjskich placówek medycznych, albowiem do tej pory spośród 10 tys. klinik w całym kraju jedynie 2700 z nich posiada dostęp do Internetu.

22 maja: filipiński rząd planuje przeprowadzić spotkania w formule 2+2 z przedstawicielami Stanów Zjednoczonych oraz Japonii w trzecim kwartale bieżącego roku. Minister spraw zagranicznych Filipin Enrique Manalo poinformował o planach zorganizowania spotkań ministrów spraw zagranicznych i obrony w formacie 2+2 z przedstawicielami USA i Japonii. Do obu spotkań najprawdopodobniej dojdzie w lipcu albo sierpniu 2024 r.

23 maja: drugi etap tegorocznych ćwiczeń filipińskich i amerykańskich sił powietrznych Cope Thunder odbędzie się w czerwcu bieżącego roku. Rzeczniczka filipińskich sił zbrojnych Consuelo Castillo poinformowała na konferencji prasowej, że drugi etap wspólnych ćwiczeń zostanie zrealizowany w dniach 17-28 czerwca i będzie obejmował zadania polegające na rozmieszczeniu dużej ilości personelu i sprzętu wojskowego. Szkolenia mają również na celu lepsze przygotowanie filipińskich sił powietrznych do udziału w ćwiczeniach Pitch Black organizowanych przez australijskie siły powietrzne, w których po raz pierwszy w historii wezmą udział filipińskie samoloty.

KOMENTARZ

Rosnące napięcia na Morzu Południowochińskim oraz w Cieśninie Tajwańskiej przyczyniły się do położenia dużego nacisku przez administrację Joe Bidena na rozwój minilateralnych formatów współpracy z państwami podzielającymi wizję „pokoju, stabilności oraz odstraszania w

regionie Indo-Pacyfiku". Skutkiem takiego podejścia do polityki zagranicznej było powstanie takich formatów jak QUAD i AUKUS, a także zacieśnienie trójstronnej współpracy Stanów Zjednoczonych, Japonii i Filipin (JAPHUS). Ostatnie wydarzenia świadczą o formalizacji kolejnego formatu współpracy czterostronnej, określanej mianem SQUAD.

Na początku maja sekretarz obrony USA Lloyd Austin spotkał się z ministrami obrony Japonii, Australii oraz Filipin w siedzibie amerykańskiego Dowództwa Indo-Pacyfiku (INDOPACOM) na Hawajach. Było to już drugie spotkanie szefów resortów obrony czterech państw, albowiem do pierwszego doszło na marginesie Dialogu Shangri-La w Singapurze z czerwca 2023 r. Warto zaznaczyć, że w ciągu niespełna roku pomiędzy spotkaniami zrealizowano szereg inicjatyw świadczących o zdeterminowaniu wszystkich stron w dążeniach do zacieśnienia współpracy. Zaledwie kilka tygodni przed drugim szczytem szefów resortów obrony odbył się pierwszy w historii wspólny patrol marynarek wojennych na wodach wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin na Morzu Południowochińskim. Wkrótce później odbył się pierwszy w historii szczyt liderów Stanów Zjednoczonych, Japonii i Filipin w Waszyngtonie. W kwietniu rozpoczęły się także filipińsko-amerykańskie manewry wojskowe Balikatan, w których uczestniczyli obserwatorzy zarówno z Australii jak i Japonii. Mimo tego, że przedstawiciele tych państw unikają jednoznacznego wskazania głównego źródła zagrożenia w regionie, to obszary współpracy, które są rozwijane pomiędzy czterema państwami świadczą o próbie przeciwstawienia się ekspansjonistycznej polityce Chin.

Podczas ostatniego spotkania zapowiedziano wzmocnienie interoperacyjności pomiędzy siłami zbrojnymi poprzez realizację większej ilości patroli oraz ćwiczeń. W planach jest również zacieśnienie współpracy w domenie morskiej i rozszerzenie wymiany informacjami wywiadowczymi. Nowa koalicja z silnym komponentem militarnym z pewnością pozwoli na elastyczne i efektywne reagowanie na ściśle określone wyzwania oraz zagrożenia, które są postrzegane w podobny sposób przez wszystkich członków SQUAD. Takie możliwości daje współpraca w ramach formatów minilateralnych, co należy uznać za główną przewagę nad koalicjami składającymi się z większej liczby państw o bardziej zróżnicowanych poglądach.

Z oczywistych powodów SQUAD zdaje się być łącznie podobny do innego formatu, jakim jest QUAD, który składa się ze Stanów Zjednoczonych, Indii, Japonii oraz Australii. Fundamentalną różnicą jest jednak fakt, że w przypadku SQUAD wszystkie trzy państwa są kluczowymi sojusznikami Stanów Zjednoczonych na Indo-Pacyfiku, a co za tym idzie nowy format charakteryzuje się większym poziomem koherencji oraz wspólną strategiczną wizją co do

architektury bezpieczeństwa w regionie. Tymczasem QUAD jest mniej spójny w obszarach związanych z obronnością i bezpieczeństwem za sprawą obecności Indii, które kładą duży nacisk na politykę niezaangażowania i utrzymują bliskie relacje z Rosją, co jest szczególnie problematyczną kwestią od czasu rosyjskiej agresji na Ukrainę. Indie nie zdecydowały się na potępienie inwazji Rosji na Ukrainę na forum ONZ, a także nie podporządkowały się Zachodnim sankcjom nakładanym na Rosję, zwłaszcza w obrębie sektora energetycznego.

Z perspektywy Filipin, które muszą mierzyć się z coraz bardziej agresywnymi działaniami Chin na Morzu Południowochińskim, konsolidacja czterostronnej współpracy w ramach SQUAD otwiera szereg nowych możliwości. Przede wszystkim gwarancje bezpieczeństwa są rozłożone na większą liczbę państw, a co za tym idzie zmniejsza się zależność Filipin od Stanów Zjednoczonych. Dodatkowo SQUAD stanowi platformę dla rządu w Manili umożliwiającą dywersyfikację partnerów i rozwój relacji dwustronnych z partnerami regionalnymi. Najlepszym przykładem jest przyspieszenie negocjacji pomiędzy Filipinami i Japonią na temat umowy o wzajemnym dostępie sił zbrojnych (Reciprocal Access Agreement, RAA), która według ostatnich doniesień ma być sfinalizowana w lipcu bieżącego roku.

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

